

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка
Кафедра історії та методики навчання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із навчальної роботи

М. Б. Боднар М. Б. Боднар

28 серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ РАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)

Кременець, 2020

Робоча програма з курсу *Історія радянського суспільства* для спеціальності 014
Середня освіта (Історія)

Укладач *Галішевський Віталій Анатолійович*, кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри історії та методики навчання

Робоча програма затверджена на засіданні *кафедри історії та методики навчання*

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 року

Завідувач кафедри

І. Б. Скакальська

(підпис)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <i>01 Освіта/Педагогіка</i>	<i>вибіркова</i>
Кількість модулів – 1	Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)	Рік підготовки:
Кількість змістових модулів – 1		4-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр
		7-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3	Освітньо-професійна програма підготовки <i>бакалавра</i>	24 год.
		Практичні, семінарські
		27 год.
		Лабораторні
		– год.
		Самостійна робота
		69 год.
		Вид контролю: <i>залік</i>

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):
для денної форми навчання – 42% до 58 %

1. ВСТУП

Анотація.

Курс «Історія радянського» розділений на два змістових модулі, базується на проблемно-хронологічному принципі викладання навчального матеріалу й посідає важливе місце в загальній структурно-логічній схемі підготовки кваліфікованих істориків.

Ключові слова: СРСР, марксизм, марксизм-ленінізм, номенклатура, культ особи, homo soveticus, ждановщина, боротьба з космополітизмом, дефіцит, Друга світова війна, ГУЛАГ, МДБ, КДБ.

Згідно з освітньо-професійною програмою бакалавра у результаті вивчення освітнього компоненту «Історія радянського суспільства» здобувачі вищої освіти повинні оволодіти наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність:

- Здатність розв'язувати в професійній педагогічній діяльності в галузі середньої освіти або в процесі навчання складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теорій та методів педагогічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 7.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 9. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та введення здорового способу життя.

фаховими:

ФК 4. Здатність критично усвідомлювати зв'язки між теперішніми подіями та минулими процесами.

ФК 5. Здатність та вміння використовувати надбання інших наук (українська ономастика, історія мистецтва, археологія, соціологія, філософія та ін.).

ФК 6. Здатність до аналізу і синтезу джерел з історії України та краєзнавчих досліджень для використання у практичній професійній діяльності.

ФК 15. Здатність використовувати знання для самостійного оволодіння новими знаннями, критичної оцінки набутого досвіду.

Програмні результати навчання:

ПРН 4. Розглядати суспільні явища у розвитку та в конкретно-історичних умовах певного часу; співставляти історичні події, явища з періодами (епохами), орієнтуватися в науковій періодизації історії.

ПРН 9. Користуватися науковою літературою, електронними довідковими виданнями, аналізувати матеріал академічних підручників та навчальних посібників.

ПРН 13. Використовувати комп'ютерні та Інтернет-ресурси і методи для переробки історичних або споріднених даних.

ПРН 17. Застосовувати знання української мови за професійним спрямуванням на практиці.

ПРН 19. Зрозуміло доносити власні висновки, знання та їх обґрунтування до осіб, які навчаються, користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін з обраної спеціальності.

ПРН 20. Виявляти готовність приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування майбутніх наслідків на основі отриманих професійних знань.

ПРН 21. Вміння користуватися науковою літературою, аналізувати матеріал академічних підручників та навчальних посібників.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: вивчення історичного розвитку радянського суспільства, особливості його структури, шляхи конструювання радянської ідентичності та форми реакції радянської людини на процеси радянзації й встановлення тоталітарного режиму.

Завдання:

- 1) усвідомлення студентами основних проблем історії радянського суспільства;
- 2) вивчення економічних, соціальних і політичних процесів і найголовніших подій суспільного життя в СРСР;
- 3) розвиток просторово-часових уявлень студентів;
- 4) засвоєння та розуміння головних принципів радянського суспільного життя;
- 5) ознайомлення студентів зі структуроутворюючими елементами та особливостями менталітету радянського суспільства;
- 6) формування в студентів потреби й умінь аналізувати й оцінювати історичні процеси і явища та визначити їхнє місце в цивілізаційному вимірі;
- 7) формування професійної спроможності майбутніх учителів історії автономно діяти з різними видами історичної інформації.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Передумови формування радянського суспільства. Утворення СРСР.

Передумови та причини утворення СРСР. Лютнева революція 1917 р. Самоорганізація народних мас. Діяльність політичних партій у 1917 р. Жовтневий переворот 1917 р. Встановлення більшовицької диктатури. Економічні і соціальні перетворення у перші місяці радянської влади. Політика «воєнного комунізму». Причини, періодизація та характерні риси громадянської війни. Загострення Громадянської війни в 1919 р. Завершальний етап громадянської війни. Причини перемоги більшовиків.

Тема 2. Еволюція політичного режиму СРСР. Тоталітарна держава і суспільство.

Відхід від політики червоного терору та перехід до НЕПу. Становлення тоталітарного режиму в 30-ті рр. ХХ ст. Масові репресії. Встановлення культу особи Й. Сталіна. «Великий терор».

Тема 3. Радянське суспільство у роки Другої світової війни. Еволюція радянського суспільства у другій половині ХХ ст.

Радянське суспільство в умовах Другої світової війни. Соціальна політика влади. Посилення радянського тоталітарного режиму в післявоєнний період. Період «відлиги»: припинення масових репресій, лібералізація режиму. Початок кризи тоталітаризму. Радянський державний лад в період правління Л. Брежнєва. Концепція «розвинутого соціалізму». Перебудова: спроби реформування політичного та економічного ладу СРСР.

Тема 4. Криза та розпад СРСР. Пострадянська ідентичність.

Головні причини виникнення системної кризи в СРСР. Вплив Чорнобильської катастрофи та загальної екологічної ситуації в СРСР на активізацію протестного потенціалу. Обмеження цензури, гласність. Розгортання національного руху. ХІХ партійна конференція КПРС (червень-липень 1989 р.). Початок економічних реформ та розгортання відкритого протестного руху. Відміна 6 статті Конституції СРСР, активізація політичного життя в республіках колишнього СРСР. Рух в республіках за вихід зі складу СРСР і «парад суверенітетів». Референдум 1991 року «про збереження СРСР в оновленому вигляді». Підготовка нового Союзного договору. Серпневий путч ДКНС. Біловезька угода. Головні риси пострадянської ідентичності. Причини збереження та відтворення пострадянської ідентичності. Вплив залишків радянської ідентичності на сучасні суспільно-політичні процеси

Тема 5. Радянська ідентичність та шляхи її конструювання.

Поняття ідентичності. Радянська політика творення ідентичності. Концепції політичної релігії, світської релігії, громадянської релігії, марксизм як релігія. Радянська обрядовість (календарні свята/ масові святкування/ обряди життєвого циклу). Образ ворога як інструмент політики творення ідентичності. Радянська освіта і виховання. Пропаганда в СРСР: форми і методи. Радянський соцреалізм. Атеїстичне виховання.

Тема 6. Радянська ідентичність: сутність та методи.

Визначення дефініції «радянська ідентичність». Сутність радянських перетворень в економічній, політичній та культурній сферах суспільства. Націоналізація, зменшення значення ринкових та товарно-грошових відносин як основа економічної складової радянської ідентичності. «Культурна революція». Розбудова адміністративно-командного апарату, утвердження партії як керівної сили в державі та суспільстві. Головні методи радянської ідентичності: масовий терор, ідеологізація суспільства, контроль над суспільним простором, суспільним та приватним життям.

Тема 7. Національне питання та національна політика радянської влади.

Комунізм та націоналізм. Сталінське визначення «нації». Політика коренізації та придушення національної ідентичності. Ідея пролетарського інтернаціоналізму. Концепція «радянського народу». Нації та російське питання в СРСР. Русифікація. Політика геноциду радянської влади. Національно-культурна політика радянської влади щодо українців.

Тема 8. Соціальна політика радянської влади. Економіка дефіциту.

Якість соціального захисту населення в СРСР, охорони здоров'я, освіти. Задоволення культурних потреб. Житлова проблема в СРСР. Забезпечення економічної безпеки, захист конституційних прав і свобод громадян в СРСР. Демографічна політика радянської влади,

ставлення до абортів. Розподільна система в СРСР. Споживчий кошик радянського громадянина. Рівень цін та заробітна плата, причини та наслідки дефіциту.

Тема 9. Радянська повсякденність.

Повсякденне життя міського соціуму. Уклад сільського життя та його трансформація. Повсякденне життя номенклатури. Головні форми дозвілля та структура часу громадянина СРСР. Культурний відпочинок. Рекреативний відпочинок. Сім'я як первинний осередок радянського суспільства. Жінка в радянському суспільстві. Радянська мода. Повсякденність студентської молоді.

Тема 10. Форми опору радянських громадян політичному режиму СРСР.

Розгортання петиційних кампаній. Цілеспрямована культурно-просвітницька діяльність шістдесятників. Діяльність нелегальних організацій, видання позацензурної літератури. самвидав. Формування єдиного загальнонаціонального правозахисного центру. Українська Гельсінська група. Релігійне дисиденство. Екологічні протести в Україні в період перебудови. Масові страйки.

Тема 11. Українське радянське суспільство.

Політика воєнного комунізму в Україні як головний фактор формування українського радянського суспільства. Вплив політики коренізації на формування української суспільної самосвідомості. Згорання політики коренізації, розстріляне відродження. Боротьба з «націонал-ухильництвом», «буржуазними націоналістами»: «хвильовизм», «шумськизм», «волобуєвщина», «скрипниківщина». Вплив колективізації та індустріалізації на соціальну структуру українського суспільства. Вплив масових репресій 30-х рр. на українське суспільство. Справа проти «Спілки визволення України». Боротьба з українською ідентичністю в другій половині 40-х – на початку 50-х років ХХ ст. Українське суспільство в умовах відлиги. Шістдесятництво в Україні. Урбанізація як один з головних чинників розвитку українського суспільства у повоєнний період. Українське суспільство в 1965 – 1985 рр. Наростання протесаного потенціалу в українському суспільстві в період перебудови. Розгортання руху за національне відродження України

Тема 12. Соціальна структура радянського суспільства.

Підходи до дослідження соціальної стратифікації радянського суспільства. Еволюція соціальної політики партії. Політика творення безкласового суспільства, знищення буржуазії та дворянства. Номенклатура як панівний клас радянського суспільства. Радянська інтелігенція. Політична еміграція в СРСР: причини та наслідки. Городяни: соціально-правовий статус в СРСР. Становище радянського селянства. «Розкуркулєння» селянства.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	Денна форма						
	Усього	У тому числі					
		лекції	практичні	лаборат.	консультації	індивід.	самоств. робота
Модуль 1							
Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ РАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА							
<i>Тема 1.</i> Передумови формування радянського суспільства. Утворення СРСР.	10	4	–	–	–	–	6
<i>Тема 2.</i> Еволюція політичного режиму СРСР. Тоталітарна держава і суспільство.	10	6	–	–	–	–	4
<i>Тема 3.</i> Радянське суспільство у роки Другої світової війни. Еволюція радянського суспільства у другій половині ХХ ст.	10	8	–	–	–	–	2
<i>Тема 4.</i> Криза та розпад СРСР. Пострадянська ідентичність.	10	6	–	–	–	–	4
<i>Тема 5.</i> Радянська ідентичність та шляхи її конструювання.	10	–	4	–	–	–	6
<i>Тема 6.</i> Радянізація: сутність та методи.	10	–	2	–	–	–	8
<i>Тема 7.</i> Національне питання та національна політика радянської влади.	10	–	4	–	–	–	6
<i>Тема 8.</i> Соціальна політика радянської влади. Економіка дефіциту.	10	–	2	–	–	–	8
<i>Тема 9.</i> Радянська повсякденність.	10	–	4	–	–	–	6
<i>Тема 10.</i> Форми опору радянських громадян політичному режиму СРСР.	10	–	4	–	–	–	6
<i>Тема 11.</i> Українське радянське суспільство.	10	–	4	–	–	–	6
<i>Тема 12.</i> Соціальна структура радянського суспільства.	10	–	3	–	–	–	7
Разом за змістовим модулем 1	120	24	27	–	–	–	–
Усього годин	120	24	27	–	–	–	69

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Радянська ідентичність та шляхи її конструювання.	4
2	Радянізація: сутність та методи.	2
3	Національне питання та національна політика радянської влади	4
4	Соціальна політика радянської влади. Економіка дефіциту.	2
5	Радянська повсякденність	4
6	Форми опору радянських громадян політичному режиму СРСР.	4
7	Українське радянське суспільство.	4
8	Соціальна структура радянського суспільства.	3

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Передумови формування радянського суспільства. Утворення СРСР.	6
2	Еволюція політичного режиму СРСР. Тоталітарна держава і суспільство	4
3	Радянське суспільство у роки Другої світової війни. Еволюція радянського суспільства у другій половині ХХ ст.	2
4	Криза та розпад СРСР. Пострадянська ідентичність.	4
5	Радянська ідентичність та шляхи її конструювання.	6
6	Радянізація: сутність та методи.	8
7	Національне питання та національна політика радянської влади.	6
8	Соціальна політика радянської влади. Економіка дефіциту.	8
9	Радянська повсякденність.	6
10	Форми опору радянських громадян політичному режиму СРСР.	6
11	Українське радянське суспільство.	6
12	Соціальна структура радянського суспільства.	7
	Разом	69

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

1. Характеристика діяльності відомого історичного діяча обсягом 5 – 6 стор. (комп'ютерний набір 14-м кеглем, шрифт Times New Roman, інтервал – 1,5).

2. Огляд публікацій із проблем історії радянського суспільства обсягом 5 – 6 стор. (комп'ютерний набір 14-м кеглем, шрифт Times New Roman, інтервал – 1,5).

3. Повідомлення на студентську наукову конференцію обсягом 5–6 стор. (комп'ютерний набір 14-м кеглем, шрифт Times New Roman, інтервал – 1,5).

4. Есе з проблематики історії радянського суспільства обсягом 5–6 стор. (комп'ютерний набір 14-м кеглем, шрифт Times New Roman, інтервал – 1,5).

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Лекції; семінарські заняття; ділові, інноваційні та інтелектуальні ігри; аналітична робота з науковими текстами; вирішення проблемних ситуацій та світоглядних завдань.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточне оцінювання, модульне тестування; оцінка самостійної та індивідуальної роботи; підсумкове тестування; 2 екзамени.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота														ІНДЗ	Залік	Сума
Змістовий модуль № 1																
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	8	50	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
66–74	D		
60–65	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ

Максимальний бал «3»

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
3	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні компетентності; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність.
2	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними неточностями. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання без власних висновків
1	Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками, не опрацьовано додаткових джерел.
0	Студент не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу. Відсутнє розуміння основного змісту теми. Зробив несуттєве доповнення.
0	Відсутність на занятті

Критерії та порядок оцінювання результатів навчання:

- 90 – 100 балів – **високий** рівень знань,
повне оволодіння програмовим матеріалом,
творчий виклад тем курсу, сформовані очікувані компетентності.
- 75 – 89 балів – **середній** рівень знань,
середнє оволодіння програмовим матеріалом,
аргументований виклад тем курсу, сформовані очікувані компетентності.
- 60 – 74 балів – **достатній** рівень знань,
достатнє оволодіння програмовим матеріалом,
репродуктивний виклад тем курсу,
частково сформовані очікувані компетентності.
- 35 – 59 балів – **низький** рівень знань,
низький рівень оволодіння програмовим матеріалом,
фрагментарний виклад тем курсу, сформовані деякі компетентності.
- 0 – 34 балів – **незадовільний** рівень знань,
Програмовий матеріал не засвоєно, компетентності не сформовано.

12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Комплексна програма курсу для студентів академії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

- Скельчик С. Імперія пам'яті : Російсько-українські стосунки в радянській історичній уяві / С. Скельчик. – К. : Критика, 2008. – 303 с.
- Зубкова Е. Послевоенное советское общество: политика и повседневность. 1945—1953 / Е. Зубкова. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000. – 229 с.
- История России. XX век: 1939 – 2007 / под. ред. А. Зубова. – М.: АСТ-Астрель, 2010. – 847 с.
- Кара-Мурза С. Г. Радянська цивілізація / С. Г. Кара-Мурза. – К. : Оріяни, 2004. – 800 с.
- Козлов В. Неизвестный СССР. Противостояние народа и власти 1953 – 1985 гг. / В. Козлов. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2006. – 446 с.
- Маля М. Радянська трагедія: історія соціалізму в Росії 1917 – 1991 / М. Маля ; Пер. з англ. – К. : Мегатайп, 2000. – 608 с.
- Шліхта Н. В. Історія радянського суспільства : Навч. посібник / Наталя Шліхта. – К. : Видавничо-поліграфічний центр НаУКМА, 2010.

Довідники та збірники джерел:

- Власть и диссиденты: из док. КГБ и ЦК КПСС / подгот. текста и коммент. : А. Макаров, Н. Костенко, Г. Кузовкин. – М.: Московская Хельсинкская Группа, 2006. – 282 с.
- Інститут історії України НАН України: Друге двадцятиріччя (1957 – 1977): документи і матеріали / Упоряд. С. Рубльов. – К.: Інститут історії України НАН України, 2007. – 464 с.
- Політичні протести й інакodomство в Україні (1960 – 1990): документи і матеріали / упор. В. Даниленко. – К.: Смолоскип, 2013. – 736 с.
- Провісники свободи, державності і демократії :Документи і матеріали. До 20-ї річниці створення Народного Руху України / Національна академія наук України, Інститут історії України, Центральний державний архів громадських об'єднань України. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – 454 с.

Допоміжна:

- Алексеева Л. История инакомыслия в СССР: новейший период / Л. Алексеева. – М.: Московская Хельсинкская группа, 2012. – 384 с.
- Бажан О. Мовне питання в українському національно-культурному русі в другій половині 1960-х рр. / О. Бажан // Магістеріум. НаУКМА. – К.: Видавничий дім «KM Academia», 2007. – Вип. 28. Історичні студії. – С. 30 – 37.
- Бажан О. Під наглядом КДБ: виникнення та функціонування неформальних політизованих організацій в часи «горбачовської перебудови» // Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989 – 2009): Матеріали круглого столу, присвяченого 20-ій річниці створення Народного Руху України за перебудову (Київ, 22 вересня 2009 р.). – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – С. 61 – 72.
- Бажан О. Український національний рух: основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х – 1980-ті роки) / О. Бажан, Ю. Данилюк. – К.: Інститут історії України НАН України, 2000. – 232 с.
- Барановська Н. Суспільно-політичні та соціально-економічні передумови виникнення Руху // Народний Рух України: історія, ідеологія та політична еволюція (1989 – 2009): Матеріали круглого столу, присвяченого 20-ій річниці створення Народного Руху України за перебудову (Київ, 22 вересня 2009 р.). – К.: Інститут історії України НАН України, 2010. – С. 13 – 28.
- Білокінь С. Клуб творчої молоді «Сучасник» очима влади / С. Білокінь // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей. – К.: Інститут історії України, 2011. – Вип. 16. – С. 39 – 60.
- Браун А. Горбачев, Ленин и разрыв с ленинизмом / А. Браун // Полис : Политические исследования. – М.: Институт социологии РАН, 2007. – № 6. – С. 71 – 85.

Бригадина О. Инакомыслие и власть. Диссидентское движение в СССР в середине 1960-х – начале 1980 х гг. / О. Бригадина // Российские и славянские исследования: Сб. науч. статей. – Мн.: БГУ, 2004. – Вып. 1. – С. 242 – 250.

Геллер М. Утопия у власти. – М.: МИК, 2000. – 856 с.

Глебова И. История – общество – историк: особенности взаимодействия в современной России / И. Глебова // Будущее нашего прошлого: материалы научной конференции. Москва, 15–16 июня 2011 г. – М.: Изд-во Российского государственного гуманитарного университета, 2011. – С. 89 – 97.

Даниелс Р. Взлет и падение коммунизма в России / Р. Даниелс. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН); Фонд «Президентский центр Б. Н. Ельцина», 2011. – 510 с.

Даниэль А. Истоки и смысл советского Самиздата / А. Даниэль // Антология самиздата. Неподцензурная литература в СССР. 1950-е – 1980-е. – М.: Международный институт гуманитарно-политических исследований, 2005. – Т. 1. – Кн. 1. – С. 17 – 33.

Искакова Г. Політичні процеси на пострадянському просторі: тенденції, протиріччя, перспективи / Г. Искакова // Політичний менеджмент. – К.: Український центр політичного менеджменту, 2007. – № 3. – С. 128 – 134.

Каппелер А. Росія як поліетнічна імперія. Виникнення. Історія. Розпад / А. Каппелер. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2005. – 360 с.

Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. – К.: Либідь, 1995. – 224 с.

Касьянов Г. Украина 1991 – 2007: Очерки новейшей истории. – К.: Наш час, 2008. – 480 с.

Козлов В. Крамола: инакомыслие в СССР во времена Н.Хрущева и Л.Брежнева (По материалам Верховного суда и прокуратуры СССР). Статья 1 / В. Козлов // Общественные науки и современность. 2002. № 3. С. 75-88

Костиков В. Блеск и нищета номенклатуры. – Огонек. – № 38. – 1989.

Кульчицький С. Утвердження незалежної України: перше десятиліття / С. Кульчицький // Український історичний журнал. – № 3. – К.: Інститут історії України НАН України, 2001. – С. 48 – 68.

Лісовий В. Що таке національна (українська) ідея? / В. Лісовий // Націоналізм: Теорія нації та націоналізму від Йогана Фітхе до Ернеста Гелнера. Антологія. – К.: Смолоскип, 2006. – С. 453 – 479.

Люкс Л. История России и Советского Союза: от Ленина до Ельцина / Л. Люкс. – М.: РОССПЭН; Фонд Первого Президента России Б. Н. Ельцина, 2009. – 527 с.

Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір / Л. Масенко. – К.: КМ Академія, 2004. – 163 с.

Овсиенко В. Война КГБ против диссидентов. Погрому «шестидесятников» - 40 лет [Электронный ресурс] / В. Овсиенко // Аргумент. - Режим доступа до ресурсу: <http://argumentua.com/stati/voina-kgb-protiv-dissidentov-pogromu-shestidesyatnikov-40-let>

Орлов И. Историк сталинской эпохи на «фронте исторической науки» / И. Орлов // Харківський історіографічний збірник. – Вип. 10. – Х.: ХНУ імені Каразіна, 2012. – С. 117 – 130.

Про А. Двенадцать уроков по истории / А. Про. – М.: Российский государственный гуманитарный университет, 2000. – 336 с.

Пыжиков А. Хрущевская «оттепель»: 1953 – 1964 годы / А. Пыжиков. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 568 с.

Седнева Н. Роль політичних партій у формуванні та регулюванні мовної політики в Україні / Н. Седнева // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Npchdu/Politology.

Секо Я. Історичний дискурс українських шістдесятників / Я. Секо // Україна - Європа - Світ: міжнародний збірник наукових праць на пошану проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2010. – Вип. 5. – Ч. 1. – С. 126-133.

Секо Я. Культурницькі об'єднання 1960-х рр. у контексті руху шістдесятників / Я. Секо // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2011. – Вип. 1. – С. 230 – 236.

Сидорова Л. Советские историки послевоенного поколения: собирательный образ и индивидуализирующие черты / Л. Сидорова // История и историки: историографический вестник. – 2004. – М.: Наука, 2005. – С. 208 – 223.

Суту Ж.-А. Падіння муру, кінець системи: Горбачов / Ж.-А. Суту // Відкритість, суспільство, влада. Від Нантського едикту до падіння комунізму. – К.: Ніка-Центр, 2008. – С. 185 – 202.

Україна: політична історія ХХ – початок ХХІ століття / за ред. В. Барана, О. Бойка, В. Верстюка [та ін.]; голова ред. ради В. Литвин. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 1028 с.

Хангінтон. С. Политический порядок в меняющихся обществах. – М.: Прогресс-Традиция, 2004. – 480 с.

Шубин А. От «застоя» к реформам. СССР в 1917 – 1985 гг. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2000. – 768 с.

Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби / В. Яремчук. – Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 525 с.

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Бібліотека Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Бібліотека Кременецького краєзнавчого музею

Сайт Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

Сайт Інституту історії України НАН України <http://history.org.ua/uk>

Сайт Историческая библиотека <http://historylib.org/>

Електронна бібліотека «Діаспоріана» <http://diasporiana.org.ua/>